

POHJOISSAAMEN KIELEN JA SAAMELAISEN KULTTUURIN OPETUSSUUNNITELMA

Oulun opetustoimen perusopetuksen
opetussuunnitelmaa täydentävä suunnitelma

8.5 Pohjoissaamen kieli ja saamelainen kulttuuri

Saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetuksen tavoitteena on vahvistaa saamelaisten oppilaiden saamelaista kulttuuri-identiteettiä ja pitää yllä sekä kehittää kaksikielisten lasten (sekä suomi että saame äidinkielenä) äidinkielen taitoa. Tavoitteena on antaa saamelaisille ja myös ei-saamelaisille oppilaille perustietoja ja -taitoja saamen kielessä ja kulttuurissa. Saamen kieli on oppilaalle sekä oppimisen kohde että väline. Saamen kielen opetuksessa otetaan huomioon oppilaan lähtötaso. Oppiaine käsittää saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin, johon kuuluvat aineellinen ja henkinen kulttuuriperintö sekä saamelaisten historia ja nykykulttuuri. Saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetus on keskitetty Oulussa, ja sitä opetetaan täydentävänä opetuksena kaksi vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1–9.

Oppimisympäristö

Saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetuksessa on tärkeää luoda tarkoituksenmukainen, pysyvä oppimisympäristö, koska ympäröivä kulttuuri on suomalainen.

Toimivan oppimisympäristön rakentaminen on tärkeää, koska opetusryhmät ovat useimmiten yhdysluokkia. Tietyt asiat voidaan opiskella yhdysluokkamaisesti, koska tunneilla opiskelee eri luokka-asteen oppilaita. Opetuksen eriyttäminen ja sen mahdollistava oppimisympäristö on opetuksen onnistumisen ehto. Oppilaiden vierailut koulun ulkopuolelle monipuolistavat oppimisympäristöä.

Oppimissuunnitelma

Jokaiselle saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opiskelijalle laaditaan yhdessä vanhempien ja opettajan kanssa oppimissuunnitelma (ks. liitteet 1 ja 2). Oppimissuunnitelmaa täydennetään tarpeen vaatiessa, esimerkiksi aina opettajan vaihtuessa. Oppimissuunnitelmassa opettaja, oppilas ja hänen huoltajansa määrittelevät yhdessä oppilaan tavoitteet. Oppimissuunnitelman avulla myös opettaja saa hyvän kuvan oppilaan saamen kielen taidosta ja kulttuuritaustasta. Opettaja pystyy näin paremmin suunnittelemaan saamen kielen opetusta oppilaan taitotason mukaisesti.

Aihekokonaisuudet

Saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetus tukee oppilaan itsetunnon ja identiteetin kehittymistä monikulttuurisessa toimintaympäristössä. Aihekokonaisuuksista **Ihmisenä kasvaminen**, **Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys** sekä **Viestintä ja mediataito** tukevat luontevasti saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetuksen sisältöjä ja tavoitteita.

Ihmisenä kasvaminen -aihekokonaisuus painottuu kulttuuriperinnön opetuksessa, vuorovaikutustaitojen sisältökohdissa ja käsityksessä, että tietoisuus yhteisöön kuulumisesta syntyy sekä kielen että yhteisen historian ja kulttuuriperinnön tuntemisen avulla.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -aihekokonaisuus on tärkeä osa saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetusta. Monikulttuurisissa ryhmissä sekä saamelaiset että ei-saamelaiset oppilaat tulevat tietoisiksi omasta kulttuuriperinnöstään ja sen monimuotoisuudesta.

Viestintä ja mediataito -aihekokonaisuuden tavoitteena on opettaa oppilaat käyttämään aktiivisesti saamenkielisiä tiedotusvälineitä ja audiovisuaalisia kulttuurituotteita.

Arviointi

Saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetuksessa arviointi on haasteellista. Osa oppilaista puhuu saamea äidinkielenomaisesti, ja osalle saamen kieli on vieras kieli. Arvioinnissa otetaan huomioon kunkin oppilaan yksilöllinen oppimisen polku ja edistyminen omien lähtökohtien mukaisesti. Oppilaan saamen kielen osaamista arvioidaan kokeiden ja jatkuvan näytön sekä oppilaan itsearviointin avulla. Oppilasta kannustetaan arvioimaan omaa osaamistaan ja kielellisiä vuorovaikutustaitojaan alkuopetuksesta lähtien. Jokaiselle oppilaalle laadittava oppimissuunnitelma (ks. liite) tukee ja ohjaa yksilöllistä arviointia.

Oppilaan saamen kielen taitoa arvioitaessa ovat arvioinnin tukena hyvän osaamisen kriteerit. Ne perustuvat kielen opetuksen ja oppimisen yleiseurooppalaisen viitekehyksen ja sen suomalaisen sovelluksen taitotasokuvauksiin. Hyvän osaamiset kuvaukset on laadittu tukemaan arviointia 6. luokan päättyessä sekä perusopetuksen päättövaiheessa. Saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opiskelua arvioidaan sanallisesti 5. luokan väliarviointiin asti, jonka jälkeen arviointi muuttuu numeeriseksi. Kulttuurin osaamista ei arvioida vaan numero tulee saamen kielen osaamisesta.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 1–9

Perusopetuksen aikana oppilas oppii sujuvan tai melko sujuvan saamen kielen luku- ja kirjoitustaidon. Hän ymmärtää lukemaansa ja hänen tiedonhankintaitonsa karttuvat. Myös kyky eritellä ja tulkita tekstejä kehittyy, ja oppilas pystyy kriittisesti arvioimaan niitä. Tavoitteena on, että oppilaan saamen kielen taito kehittyy niin, että hän oppii toimimaan saamenkielissä viestintätilanteissa aktiivisena puhujana ja kuuntelijana. Oppilaalle asetetaan oppimissuunnitelmaan laadittaessa tavoitteita saamen kielen käyttäjänä, ja – varsinkin, jos saamen kieli on hänen toinen äidinkieltensä – hänen tulee ymmärtää saamen kielen merkitys kulttuuriyhteisöön kuulumisen kannalta.

Saamelaisen kirjallisuuden ja kulttuurin opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan saamelaista kulttuuriperintöä. Opetuksessa voidaan painottaa jotakin kulttuurilajia oppilaiden mielenkiinnon mukaan. Tavoitteena on saavuttaa perustiedot saamelaisesta kulttuurista. Kulttuuriopetus tapahtuu samanaikaisesti koko oppilasryhmälle luokkatasosta riippumatta. Tavoitteena on tutustuttaa oppilaat peruskoulun aikana kulttuurin eri osa-alueisiin. Oppilaiden edistyessä syvennetään tietoja ja taitoja. Kulttuurin opetukseen liittyvissä tehtävissä voidaan käyttää tarvittaessa suomen kieltä saamen kielen rinnalla (esimerkiksi esitelmät, seinäjulisteet). Kielen opiskelussa opetuskielenä on pääosin saamen kieli.

POHJOISSAAMEN KIELEN TAVOITTEET JA SISÄLLÖT VUOSILUOKILLE 1–6

1.luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	Oppilas käyttää saamenkieltä yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa omien taitojensa mukaisesti. Oppilas saa myönteisiä kokemuksia saamen kielen opiskelusta ja vuorovaikutuksesta saamelaisyhteisön kanssa.	<ul style="list-style-type: none">• vuorovaikutustilanteet esim. tervehtiminen, kiittäminen, kohteliaisuus• viihdytysleikit, joissa aikuinen ohjaa leikkilannetta esim. avaimen piilotus
Lukeminen ja kirjoittaminen	Oppilas tunnistaa, osaa ääntää ja kirjoittaa saamen kielen ortografian erikoismerkit. Oppilas lukee helppoja sanoja ja lauseita sekä ymmärtää lukemaansa.	<ul style="list-style-type: none">• kirjaimiin, äänteisiin ja tavuihin tutustumista• saamen kielen erikoismerkkien kirjoittamista mallista• ääntämistä toistojen avulla• sanojen oikein kirjoittamista• luetaan ääneen sanoja ja lauseita

	Oppilas kirjoittaa helppoja ja tuttuja sanoja. Oppilas kartuttaa sana- ja käsitevarastoaan.	<ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan loruja, hokemia sekä lastenlauluja ja joikuja
Kieli ja kirjallisuus	Oppilas tutustuu saamenkieliseen lastenkirjallisuuteen sekä saamelaiseen kertoma- ja musiikkiperinteeseen.	<ul style="list-style-type: none"> • opettajan luentaa ja kerrontaa • tarinoiden ja satujen elävöittämistä draaman keinoin • tutustutaan saamenkielisiin kirjoihin lukemalla ja katselemalla • luetaan perinteisiä satuja ja tarinoita saamen kielellä • kuunnellaan ja katsellaan saamenkielisiä lastenohjelmia eri medioita hyödyntäen
2. luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	Oppilas ilmaisee itseään saamen kielellä arkipäivän tilanteissa. Oppilas oppii kertomaan kuvista ja tarinoista omin sanoin.	<ul style="list-style-type: none"> • lukemis- ja keskustelutilanteita pari- ja ryhmätyöskentelyn keinoin, arkipäivän tilanteiden harjoittelu • harjoitellaan kuvien, tarinoiden ja omien kokemusten kautta itseilmaisua
Lukeminen ja kirjoittaminen	Oppilas osaa luetella ja kirjoittaa saamenkieliset aakkoset. Oppilas kirjoittaa helppoja sanoja melko virheettömästi. Oppilas lukee helppoja tekstejä ääneen ja ymmärtää lukemaansa.	<ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan kielellistä tietoisuutta esim. sanojen vertailua, riimipareja, äänteiden tunnistamista • saamen kielen aakkosjärjestyksen harjoittelua ja sanojen oikein kirjoittamista • uusiin sanoihin ja käsitteisiin tutustumista esim. tietokirjoja tutkimalla • sanojen ja käsitteiden tarkentamista keskusteluilla

	<p>Oppilas kartuttaa eri aihepiireihin liittyvää käsitte- ja sanavarastoa.</p> <p>Oppilas kiinnostuu saamenkielisten tekstien lukemisesta ja kirjoittamisesta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ääneen lukemista (kiinnitetään huomio ääntämi- seen) • Opetellaan luonto- ja sääsanastoa esim. lukien ja liik- kumalla luonnossa.
Kieli ja kirjallisuus	Oppilas lukee monipuolisesti eri aihepiiriin kuulu- via lastenkirjoja.	<ul style="list-style-type: none"> • tutustutaan keskeisiin saamelaisiin taru- ja sa- tuolentoihin mm. leikin ja draaman keinoin.
3.luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan itseään saamen kielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	<ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan ryhmäkeskustelua ja opetellaan saa- melaiskulttuurille ominaisia keskustelutaitoja • osallistutaan aitoihin saamenkielisiin vuorovaikutus- tilanteisiin esim. vierailut, Internetin keskustelusivut, kirjeenvaihto • oppilaat lukevat monipuolisesti saamenkielistä kir- jallisuutta sekä katselevat saamenkielisiä elokuvia ja kuuntelevat saamelaista musiikkia • sanavaraston laajentaminen
Lukemien ja kirjoitta- minen	<p>Oppilas osaa lukea helppoa tekstiä sujuvasti ää- neen ja siirtyä vähitellen äänettömään lukemi- seen.</p> <p>Oppilas ymmärtää lukemaansa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan äänetöntä lukemista • tekstin tuottamista omista kokemuksista, elämyksis- tä sekä luetun perusteella esim. oppikirjojen tekstit • tekstin tuottamista mielikuvitukseen perustuen (sa- tu, kertomus, tarina) • luetaan erilaisia tekstityyppejä esim. runot, sarjaku-

	<p>Oppilas kiinnittää huomiota lukiessaan oikein ääntämiseen.</p> <p>Oppilas osaa saamen kielen aakkoset virheettömästi.</p> <p>Oppilas kirjoittaa lyhyitä lauseita.</p>	<p>vat, tietotekstit</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekstien avaamisella varmistetaan luetun tekstin ymmärtäminen (oppilas kertoo omin sanoin lukemaansa) • kirjainten jakamista vokaaleihin, konsonantteihin ja diftongeihin. • lisätään lausetietoisuutta: harjoitellaan ison alkukirjaimen, sanavälien ja pisteen merkitsemistä • tavutuksen kertaus
Kieli ja kirjallisuus	<p>Oppilas tutustuu monipuolisesti saamenkieliseen kirjallisuuteen.</p> <p>Oppilas lukee itsenäisesti lukutaitoaan vastaavia saamenkielisiä kirjoja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • haetaan itsenäisesti tietoa saamenkielisiä tekstejä hyödyntäen esim. Internet, lehdet, kirjat • äänetön lukeminen
4. luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	<p>Oppilas syventää taitojaan käyttää saamen kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Oppilas oppii ottamaan huomioon viestinsä vastaanottajan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistutaan saamenkielisiin vuorovaikutustilanteisiin esim. erilaisin harjoituksin ja Internetin keskustelupalstalla. • Harjoitellaan esiintymistä omassa ryhmässä. • Keskustellaan asioista teemoittain esim. harrastukset ja lähiympäristö.
Lukeminen ja kirjoittaminen	<p>Oppilas osaa lukea melko sujuvasti.</p> <p>Oppilas kehittää sanavarastoaan eri aihepiireistä.</p> <p>Oppilas harjoittelee ilmaisemaan itseään kirjallisesti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Luetaan erityyppisiä tekstejä. • Tekstien avaamisella tarkistetaan tekstin ymmärtäminen (oppilas kertoo tai kirjoittaa omin sanoin lukeemaansa). • Tuotetaan tekstiä omista kokemuksista ja elämyksistä sekä luetun perusteella. • Harjoitellaan tekstin rakentamista ja oikeinkirjoitusta helppoja kirjoitusharjoituksia esim. viestit, ilmoitukset ja kortit.

Kieli ja kirjallisuus	Oppilas syventää kielitaitoaan.	<ul style="list-style-type: none"> Opetellaan kysymyssanat, lukusanat 1-10 (perus- ja järjestysluvut), sijamuodoista nom. ja gen./akk., preesens sekä kielto- ja käskymuodot
5. luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	Oppilas vahvistaa suullisia taitojaan. Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutusympäristöissä.	<ul style="list-style-type: none"> Kartutetaan sanavarastoa keskustellen esim. lähiympäristöstä, harrastuksista Työskennellään tavoitteellisesti esim. verkkooppimisympäristössä.
Lukeminen ja kirjoittaminen	Oppilaan ilmaisutaito vahvistuu. Oppilas vahvistaa oikeinkirjoitustaan. Oppilas syventää lukukokemuksiaan ja osaa hyödyntää lukemaansa. Oppilas oppii käyttämään sanakirjoja outojen sanojen selvittämiseksi ja ymmärtämiseksi sekä osaa hyödyntää sanakirjoja tuottaessaan tekstiä.	<ul style="list-style-type: none"> Muokataan omia tekstejä palautteen pohjalta. Luetaan saamenkielisiä mm. lehtiä, tietokirjallisuutta, kirjoja, sarjakuvia. Harjoitellaan oikeinkirjoitusta tekemällä erilaisia tekstejä esim. seinäjulisteita ja kertomuksia. Kerätään perinnetietoa haastattelemalla esim. vanhempiin ja isovanhempiaan.
Kieli, kirjallisuus ja kulttuuri	Oppilas syventää kielituntemustaan.	<ul style="list-style-type: none"> Opetellaan imperfekti, sijamuodoista lok., ill. ja kom, sekä adjektiivien attribuutti- ja predikatiivimuodot sekä astevaihtelun perussäännöt
6. luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	Oppilaan aktiiviset vuorovaikutustaidot paranevat. Oppilas harjoittelee suullista ilmaisuaan.	<ul style="list-style-type: none"> Tehdään oma esitys Saamelaisnuorten taidetapahtumaan tai johonkin muuhun tapahtumaan (esim. joulujuhla, saamelaisten kansallispäivä). Suullisia harjoituksia.
Lukeminen ja kirjoittaminen	Oppilas syventää tekstitaitojaan. Oppilas löytää tekstin ydinsisällön. Oppilas rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan tehokkaasti.	<ul style="list-style-type: none"> Kirjoitetaan ja luetaan erilaisia tarinoita, kertomuksia tai tekstejä. Harjoitellaan ydinsisällön erottamista tekstistä (alleviivaustekniikka, avainsanojen etsiminen ja mielikuva-kartat).

Kieli, kirjallisuus ja kulttuuri	<p>Oppilas harjaantuu vertailemaan omaa murrettaan kirjoitettuun kieleen.</p> <p>Oppilas oppii kiinnittämään huomiota oikeinkirjoitukseen.</p> <p>Oppilas syventää kielentuntemustaan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vertaillaan omaa murretta ja kirjoitettua kieltä. • Opetellaan perfekt, kaikki sijamuodot, nominien taivutus, kieltomuodot, adjektiivien vertailuasteet sekä syvennetään astevaihtelutietoutta.
---	--	--

SAAMEN KIELEN HYVÄN OSAAMISEN (8) KUVAUS 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtäminen Taitotaso: B1.1	Puhuminen Taitotaso: A1.3	Luetun ymmärtäminen Taitotaso: B1.1	Kirjoittaminen Taitotaso: A2.1
<p>*Ymmärtää pääajatuksia ja keskeisiä yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa, työssä tai vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja mukaan lukien lyhyt kerronta. Tavoittaa radiouutisten, elokuvien, tv-ohjelmien ja selkeiden puhelinviestien pääkohdat.</p> <p>* Pystyy seuraamaan yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuva puhetta. Ymmärtää tavallista sanastoa ja rajallisen joukon idiomeja.</p> <p>* Pitemmän viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja selkeämpää yleiskielistä puhetta. Toistoa tarvitaan silloin tällöin.</p>	<p>*Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään. Selviytyy kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja palvelutilanteista. Tarvitsee joskus puhekumppanin apua.</p> <p>* Kaikkein tutuimmat jaksot sujuvat, muualla tauot ja katkokset ovat hyvin ilmeisiä.</p> <p>*Ääntäminen voi joskus tuottaa ymmärtämisongelmia.</p> <p>*Osaa rajallisen joukon lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeisintä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>* Alkeellisessäkin puheessa esiintyy paljon peruskielilooppivirheitä.</p>	<p>*Pystyy lukemaan monenlaisia, muuttaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keittokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.</p> <p>* Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia.</p> <p>* Arkikokemuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien ymmärtäminen voi olla puutteellista.</p>	<p>* Selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiininomaisimmista arkitilanteista.</p> <p>* Osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä (henkilökohtaiset kirjeet, lappuset), jotka liittyvät arkisiin tarpeisiin sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauksia hyvin tutuista aiheista (todellisista tai kuvitteellisista henkilöistä, tapahtumista, omista ja perheen suunnitelmista).</p> <p>*Osaa käyttää perustarpeisiin liittyvää konkreettista sanastoa ja peruskamuotoja sekä yksinkertaisin sidossanoja (ja, mutta) liitettyjä rinnasteisia lauseita. *Kirjoittaa kaikkein yksinkertaisimmat sanat ja rakenteet melko oikein, mutta tekee toistuvasti virheitä perusasioissa (aikamuodot, taivutus) ja tuottaa paljon kömpelöitä ilmaisuja vapaassa tuotoksessa.</p>

**POHJOISSAAMEN KIELEN TAVOITTEET JA SISÄLLÖT
VUOSILUOKILLE 7–9**

7. luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	Oppilas syventää suullista ilmaisuaan Oppilas harjaantuu ilmaisemaan mielipiteitään.	<ul style="list-style-type: none"> • Pidetään suullisia esityksiä esim. luetusta tekstistä tai omasta harrastuksestaan • Jaetaan omia kokemuksia esim. elokuvista, harrastuksista, matkoistaan.
Lukeminen ja kirjoittaminen	Oppilas kertaa kirjoitetun kielen perussääntöjä. Oppilas oppii ottamaan vastaan kritiikkiä ja neuvoja. Oppilas osaa etsiä tietoa eri lähteistä ja tekemään omia tekstejä eri aihepiireistä.	<ul style="list-style-type: none"> • Kerrataan diftongit, tavujako sekä kirjaimet sanan alussa, sisällä ja lopussa. • Muokataan omia tekstejä palautteen pohjalta. • Opetellaan tekemään esim. seinäjulisteita ja mainoksia. • Luetaan tekstejä eläytyen, mahdollisesti dramatisoiden.
Kieli, kirjallisuus ja kulttuuri	Oppilas syventää kielituntemustaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan ydinsisällön erottamista tekstistä (alleviivaustekniikka, avainsanojen etsiminen, mielikuva-kartat ja tiivistelmien kirjoittaminen). • Opetellaan astevaihtelun vaikeimmat muodot ja konditionaali.
8. luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	Oppilas syventää taitoaan perustella omaa näkemystään ja osaa arvostaa muiden mielipiteitä. Oppilas harjaantuu ottamaan huomioon ilmaisusaan vastaanottajan.	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan argumentointitaitoja väittelyharjoituksilla ja keskustellen esim. teksteistä. • Osallistutaan saamenkielisiin vuorovaikutustilanteisiin esim. vierailijat, vierailut, yhteydenpitoa Internetin välityksellä.
Lukeminen ja kirjoittaminen	Oppilas kartuttaa kirjallisia taitojaan kiinnittäen erityistä huomiota sisältöön, kielen rikkauteen ja tyyliin.	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjoitetaan erilaisia tekstejä esim. oma joiku tai runo. • Luetaan runoja, joikutekstejä ja kaunokirjallisuutta.
Kieli, kirjallisuus ja kulttuuri	Oppilas syventää kielituntemustaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Opetellaan nimit ja niiden taivutus sekä verbien finiitti- ja infinitiivimuotoja.

9. luokka	Tavoitteet	Sisällöt
Vuorovaikutustaidot	Oppilaan vuorovaikutustaidot kehittyvät yhä vaativammassa viestintätilanteissa. Oppilas vaalii kielenpuhtautta.	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan omia viestintätaitoja eri tilanteissa (esim. onnittelupuhe, työpaikkahaastattelu) • Annetaan ja otetaan vastaan vastaan rakentavaa palautetta. • Pitää kulttuuria koskevan esitelmän luokassa.
Lukeminen ja kirjoittaminen	Oppilas osaa tuottaa saamen kielellä erilaisia tekstejä. Oppilas ymmärtää saamelaisissa medioissa tuotettua tekstiä. Oppilas kehittää ja vahvistaa sanavarastoaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjoitetaan esim. työpaikkahakemus, mielipidekirjoitus. • Opetellaan saamenkielistä virastoterminologiaa ja erilaisten lomakkeiden täyttämistä. • Seurataan saamenkielistä mediaa.
Kieli, kirjallisuus ja kulttuuri	Oppilas kertoo kielenhuollon perusteita. Oppilas syventää kielentuntemustaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Kerrataan ydinkielioppia oppilaan tarpeen mukaan. • Jatketaan verbien finiitti- ja infiniittimuotojen muotojen opettelua sekä opetellaan prepositiot ja postpositiot.

SAAMEN KIELEN HYVÄN OSAAMISEN (8) KUVAUS 9. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Kuullun ymmärtäminen Taitotaso: B2.1	Puhuminen Taitotaso: B1.1	Luetun ymmärtäminen Taitotaso: B2.1	Kirjoittaminen Taitotaso: B1.2
<p>* Ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksisen puheen pääajatuksset, kun se käsittelee konkreetteja tai abstrakteja aiheita. Pystyy seuraamaan yleisesti kiinnostavaa yksityiskohtaista kerrontaa (uutiset, haastattelut, elokuvat, luennot).</p> <p>* Ymmärtää puheen pääkohdat, puhujan tarkoituksen, asenteita, muodollisuusastetta ja tyyliä. Pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia, jos puheen kulku on selvästi merkitty erilaisin jäsentimin (sidesanat, rytmitys). Pystyy tiivistämään tai ilmaisemaan kuu-</p>	<p>*Osaa kertoa tutuista asioista myös joitakin yksityiskohtia. Selviytyy kieli-alueella tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista. Osaa viestiä itselleen tärkeistä asioista myös hieman vaativammassa tilanteissa. Pitkäkestoinen esitys tai käsitteelliset aiheet tuottavat ilmeisiä vaikeuksia.</p> <p>*Pitää yllä ymmärrettävää puhetta, vaikka pitemmissä puhejaksoissa esiintyy taukoja ja epäröintiä.</p> <p>*Ääntäminen on selvästi ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on joskus ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy</p>	<p>*Pystyy lukemaan itsenäisesti muuttaman sivun pituisia tekstejä (lehtiarikkeleita, novelleja, viihde- ja tietokirjallisuutta, raportteja ja yksityiskohtaisia ohjeita) oman alan tai yleisistä aiheista. Tekstit voivat käsitellä abstrakteja, käsitteellisiä tai ammatillisia aiheita, ja niissä on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.</p> <p>*Pystyy tunnistamaan kirjoittajan ja tekstin tarkoituksen, paikantamaan useita eri yksityiskohtia pitkistä teksteistä. Pystyy nopeasti tunnistamaan tekstin sisällön ja uusien tietojen käyttöarvon päättääkseen, kannat-</p>	<p>*Osaa kirjoittaa henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä, kertoa niissä uutisia ja ilmaista ajatuksiaan tutuista abstrakteista ja kulttuuriaiheista, kuten musiikista tai elokuvista.</p> <p>* Osaa kirjoittaa muutaman kappaaleen pituisen jäsenyneen tekstin (muistiinpanoja, lyhyitä yhteenvetoja ja selostuksia selväpiirteisen keskustelun tai esityksen pohjalta).</p> <p>Osaa esittää jonkin verran tukitietoa pääajatuksille ja ottaa lukijan huomioon.</p> <p>* Hallitsee melko monenlaisen kir-</p>

<p>lemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat.</p> <p>* Ymmärtää suuren osan ympärillään käytävästä keskustelusta, mutta voi kokea vaikeaksi ymmärtää useamman syntyperäisen välistä keskustelua, jos nämä eivät mitenkään helpota sanottavaansa.</p>	<p>jonkin verran.</p> <p>*Osaa käyttää melko laajaa jokapäiväistä sanastoa ja joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Käyttää useita erilaisia rakenteita.</p> <p>* Laajemmassa vapaassa puheessa kielioppivirheet ovat tavallisia (esim. artikkeleita ja päätteitä puuttuu), mutta ne haittaavat harvoin ymmärrettävyyttä.</p>	<p>taako tekstiin tutustua tarkemmin.</p> <p>* Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien idiomit ja kulttuuriviittaukset.</p>	<p>joittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita. Osaa ilmaista riittävästi riittävää ja alistaisuutta.</p> <p>*Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä, vaikka virheitä esiintyy vaativissa rakenteissa, tekstin jäsentelyssä ja tyyliä ja vaikka äidinkielen tai jonkin muun kielen vaikutus on ilmeinen.</p>
--	--	--	--

KULTTUURIOPETUKSEN TAVOITTEET JA SISÄLLÖT VUOSILUOKILLE 1-9

Kulttuuri ja yhteisöllisyys	
Kädentaidot, käsityöt, kuvataide	<p>Oppilas tutustuu saamelaiskäsityön eri lajeihin ja valmistetaan yksinkertaisia käsitöitä. Oppilas valmistaa vuoden aikana taitojensa mukaan yhden taidetyön tai käsityön (esim. sisna-, pirtanauha-, luu-, poronahka-, puu- ja tinatyö). Taidetyöt voidaan integroida muuhun kulttuuriopetukseen.</p> <p>Oppilas tutustuu saamelaiskäsityön materiaaleihin ja niiden perinteisiin valmistusmenetelmiin (esim. nahka, nahan muokkaus, verka, puu, tina ja luu).</p> <p>Oppilas tutustuu perinteisiin ja nykyaikaisiin saamelaiskäsitöihin ja työtapoihin.</p> <p>Oppilas tutustuu vuosittain yhteen saamelaiseen kuvataiteilijaan (tai muuhun taiteilijaan) ja tekee siitä suullisen tai kirjallisen esitelmän saameksi tai suomeksi oman kielitaitonsa mukaan. Jos oppilas tekee esitelmän suomeksi, tulee hänen tehdä sanalista saameksi.</p>
Elokuva, draama, musiikki	<p>Oppilas kuuntelee ja laulaa mahdollisuuksien mukaan saamenkielisiä lauluja, joikuja, leuddeja sekä nykymusiikkia.</p> <p>Oppilas oppii saamen suvun laulun sanat ja tietää niiden merkityksen.</p>

	<p>Oppilas tutustuu joiku- ja leuddperinteen keskeisiin elementteihin ja historiaan.</p> <p>Oppilas tutustuu joikaajiin ja nykymusiikin artisteihin.</p> <p>Oppilas tutustuu vuosittain yhteen saamelaiseen musiikki tai elokuvataiteilijaan (tai muuhun taiteilijaan) ja tekee siitä suullisen tai kirjallisen esitelmän saameksi tai suomeksi oman kielitaitonsa mukaan. Jos oppilas tekee esitelmän suomeksi, tulee hänen tehdä sanalista saameksi.</p> <p>Oppilas katselee saamenkielisiä tai saamelaisia elokuvia tai dokumentteja sekä tutustuu saamelaiseen teatteri- ja elokuvataiteeseen sekä elokuvatekijöihin. Käydään mahdollisuuksien mukaan saamelaisissa teatteriesityksissä tai muissa saamelaiseen kulttuuriin liittyvissä kulttuuritapahtumissa (esim. nuorten tai- detapahtuma).</p>
<p>Elinkeinot, suku, historia, ruoka, luonto</p>	<p>Oppilas tuntee oman suvun sukulaisuusjärjestelmää ja sen merkitystä sekä opettelee omien sukulaistensa nimityksiä (patronyymit). Oppilas tekee sukupuun.</p> <p>Oppilas tutustuu kartan avulla omaan ja sukunsa lähihistoriaan sekä sukunsa asuma-alueisiin. Samalla oppilas tutustuu saamelaisten asuma-alueeseen (valtioiden rajat) ja eri saamen kielten puhuma-alueisiin.</p> <p>Oppilas oppii ymmärtämään ja arvostamaan saamen kansallispäivän merkitystä.</p> <p>Oppilas syventää luontotietouttaan ja -sanastoaan sekä ymmärtää vuodenaikojen merkityksen saamelaisten perinteisiin elämäntapoihin.</p> <p>Oppilas hankkii tietoa perinteisistä ja nykyisistä elinkeinoista (esim. poronhoito, kalastus, luontaiselinkeinot, käsityöt, maatalous ja turismi) ja tietää niiden merkityksen saamelaisille. Samalla hän voi opetella mahdollisuuksien mukaan tekemään esim. riekkoansan.</p> <p>Tutustutaan Oulun seudun historiaan ja nykyaikaan saamelaisnäkökulmasta (paikannimet, evakkomatkat Pohjanmaalle).</p> <p>Oppilas tuntee saamelaista yhteiskuntaa ja tutustuu eri saamelaiskäräjien toimintaan (esim. oppimateriaalikeskus ja äänioikeus saamelaiskäräjien vaaleissa).</p>

	<p>Oppilas tietää saamelaisen ruokakulttuurin erikoisuudet kuten kumpukset, poronliha eri muodoissa, lohi, hilla (esim. maistelu, valmistaminen, reseptien lukeminen).</p> <p>Kerran vuodessa retki luontoon tai vierailu esim. Oulun Giellagas-instituuttiin, eläinmuseoon, kasvitieteellisen puutarhaan, taidemuseoon, pääkirjastoon tai porotilalle.</p>
<p>Kirjallisuus</p>	<p>Oppilas tutustuu ja hankkii tietoa saamelaisista tai saamenkielisistä kirjailijoista.</p> <p>Oppilas tutustuu saamenkieliseen kirjallisuuteen ja lukee sitä taitojensa mukaan.</p> <p>Oppilas tutustuu saamelaisen kirjallisuuden klassikoihin ja muuhun saamelaiseen kirjallisuuteen (esim. kirjanäyttely).</p> <p>Oppilas tutustuu pohjoissaamen eri murteisiin ja eri saamen kielten puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Oppilas oppii huomaamaan saamen kielen murre-eroja.</p> <p>Oppilas tutustuu ja hankkii tietoa saamen kirjakielen ja kirjallisuuden päävaiheista.</p> <p>Yhdeksännellä luokalla oppilas lukee taitotasonsa mukaan yhden teoksen ja tekee lyhyen esitelmän aiheesta joko saameksi tai suomeksi. Suomeksi tehtäessä oppilaan täytyy laatia saamenkielinen sanalista. Oppilaan kielitason salliessa voidaan antaa jo aiemmin luettavaksi saamenkielistä kirjallisuutta (esim. novellit, sarjakuvat, runot, uutiset)</p> <p>Oppilas tutustuu saamenkielisiin lehtiin (esim. Ávvir) ja nettisivuihin sekä oppii etsimään niistä haluamaansa tietoa.</p> <p>Yhdeksäsluokkalainen syventää tietoaan haluamastaan kulttuurin osa-alueesta tai taiteilijasta ja tekee aiheestaan lyhyen tutkielman saameksi tai suomeksi.</p>

Liite 1: Saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetuksen oppimissuunnitelma

Oppilaan nimi ja syntymäaika

Oppilaan kieli- ja kulttuuritausta

Oppilaan nykyinen saamen kielen taito

Oppilaan oma arvio

Vanhempien arvio

Opettajan arvio

Tavoitteet saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opiskelulle
Seuraavia osa-alueita tarkastellaan suluissa olevista näkökulmista.

Puhuminen (viestintä ja vuorovaikutus, kieli, kuullun ymmärtäminen)

Kirjoittaminen (viestintä ja rakenne, kieli)

Lukeminen (sujuvuus, luetun ymmärtäminen)

Kulttuurikompetenssi (saamelaisen kulttuurin tiedot ja taidot, arvostaminen)

Oppimissuunnitelman laatimiseen osallistuivat/päivämäärä

_____ 20 _____

Liite 2: Saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin oppimisen arviointi

Tavoitteiden toteutuminen/saamen kielen taito

Oppilaan oma arvio

Vanhempien arvio

Opettajan arvio

Jatkosuunnitelmat

Arviointiin osallistuiivat/päivämäärä

_____ 20 _____